

Leven met hart en ziel

Preek over 1 Samuel 9:15-17;10:1,17-24 en Matteüs 5:13-16

Paaskerk Baarn, 9 februari 2014

Ds. C. Kruijswijk Jansen

Leven met hart en ziel uit zich misschien wel het meest in zingen. Het lied "Gabriella's song" dat Marleen zojuist zong, komt uit de film 'As it is in heaven'. Zingen wordt gedaan in deze film. Een beroemde dirigent krijgt een hartinfarct en keert terug naar het dorp waar hij is opgegroeid. Het is ook de plek waar hij als kind werd gepest en getreiterd. Hij wordt er de dirigent van het kerkkoor en leert de mensen hun eigen toon vinden om van daar uit te zingen. Verbonden en gebonden als ze zijn aan hun gewoonten en verbanden, leren ze zich los te maken en zich te openen. De dirigent brengt hen bij zichzelf, hun essentie. Een jongen met een verstandelijke beperking, die er eigenlijk niet bij mag horen, gaat hen daarin voor. Hij vindt zijn toon en sleept alle koorleden mee. De dirigent sterft, maar het is geen tragisch einde. Zoals hij het koor hielp zichzelf te vinden, zo vond hij dankzij het koor zijn eigen essentie. De film is gecentreerd rond Gabriella, de vrouw die thuis mishandeld wordt door een jaloezse echtgenoot. Zij ontworstelt zich en wordt een nieuwe mens. Zij zingt "Ik wil voelen dat ik leef! Wat ik ben sliep in mij!" Ze is wakker geworden, thuis gekomen in zichzelf.

Het is niet de vraag of je mooi kunt zingen, of dat het perfect is. Iedereen kán zingen, de vraag is of je het aandurft. Ik kreeg een boek van Jan Kortie, "Jouw ziel wil zingen". De naam zei me niets, maar Jan Kortie is een bekende zangmeester. Hij noemt zich 'stembevrijder', geeft workshops en leidt koren. Hij leert mensen zingen door bij zichzelf te geraken, hun essentie (wie zij zijn) te vinden. Makkelijk is dat niet. Er is zoveel wat je daarvan weerhoudt. Schaamte omdat je niet goed genoeg zou zijn, dat je niet durft omdat je tekort schiet, zodat je of je mond maar houdt of zo hard gaat roepen dat je jezelf overschreeuwt.

Met Kees de Bruijn deden we vanmorgen zo'n bevrijdingsoefening, je losmaken als je gaat zingen. Het was bijzonder voor me om dat jaren geleden mee te doen bij de repetities van het Dominicus-gelegenheidskoor. Ik weet nog hoe we bij onszelf gebracht werden. We zongen een couplet van een lied. Het zal wel geklonken hebben, maar Kees zei iets van "Het klonk al goed, maar als we nu op dit of dat iets meer nadruk leggen, klinkt het nog mooier". Zo bracht hij ons tot grote hoogte, en bij onszelf.

Als Jezus zegt dat wij 'het zout der aarde en het licht der wereld' zijn, dan gaat het over essentie! "Zout ben je", "Licht ben je", dat wordt tot jou gezegd! Bén je het ook? We hebben zo gauw de neiging om het af te zwakken. Zo zout ben ik niet, eerder wat flauw. Zoveel licht geef ik niet, het is wat zwak; of je vindt het te fel, te wit, en stopt het weg. Tegenwoordig noemen we dat verdringing, afweer. Afweer is aangeleerd. Als niemand tegen je zegt Dat heb je goed gedaan, ik ben trots op je, of wat ben jij een fijn mens, en dat alleen maar klinkt Dat kan toch beter, die zeven mag wel een acht worden, wat blijft er dan van je over? Mijn meester in de vijfde klas had eerst mijn zus van drie jaar ouder gehad. Mijn schrijven vergeleek hij met een luciferhoutje. Nee dan mijn zus, daar moest ik maar eens een voorbeeld aan nemen, die kon toch mooi schrijven ... Ik heb dat natuurlijk ver van mij gelegd - ik herinner het me nog altijd!! Het zit diep. Wat gebeurt er met je als ze tegen je zeggen dat je geen licht bent. Dan blijft er van je zelfbeeld toch niets over! Van de weeromstuit vallen we nu in het tegenovergestelde. Bij het minste of geringste roepen we uit Wat heb jij dat ont-zet-tend goed gedaan, Wát knap, Wát mooi. We prijzen de kinderen zover de hemel in dat ze er onzeker van worden en het leven ook niet aandurven.

Als Jezus zegt dat je Zout bent en Licht, dan zegt niet Het smakelijkste zout of het helderste licht, nee hij zegt : jij bent zout, jij bent licht, dat ben je, dat mag je zijn, heel gewoon op jouw manier. Daar heb ik respect voor. Je mag zijn wat en wie je bent, als je dat aandurft is dát het eigenlijke wonder. Het geheim van deze woorden is dat zout z'n smaak niet kan verliezen. Iets wat zout is, blijft zout, totdat het er niet meer is. Voor licht geldt dat net zo. Licht kan niet niet-schijnen. Je kunt het hoogstens verbergen. Als Jezus zegt dat als zout z'n smaak verliest ... dan bedoelt hij ongetwijfeld: jullie maken jezelf wijs dat je smakeloos bent. Dat ben je niet, dúrf smaak aan het leven te geven. Durf te leven met hart en ziel.

Ik weet nog hoe geraakt ik was toen ik in een cursus moest mediteren, stil worden bij een woord uit 1 Johannes 3:1 'De liefde van God: Wij worden kinderen van God genoemd, en dat zijn we ook'. Ik las

en herlas, en langzamerhand daalde het in mijn ziel neer: Ik wordt kind van God genoemd. En ik ben het ook! Wie van ons oud genoeg is, weet dat bij iedere doop het formulier werd gelezen met de woorden dat 'wij geneigd zijn tot alle kwaad en niet in staat zijn tot enig goed'. Dat is niet bijbels. Ieder mens die verwekt wordt, die geboren wordt, is kind van God, is naar het beeld en de gelijkenis van God geschapen. Je wezen, je zijn is goddelijk, is goed. Wat niet deugd is wat er omheen gegroeid is, de verpakking, waarmee je je staande denkt te houden in deze wereld. Wat er in Syrië gebeurt, in Homs, is verpakking. Je zou willen dat mensen zicht krijgen op hun essentie, dat ze thuis raken in zichzelf en bij God, en ophouden om elkaar naar het leven te staan.

Waarom legt Jezus zo de nadruk op wie je bent? Ik denk omdat wij de neiging hebben om onze goddelijke kern te bedekken, uit schaamte of uit angst.

We lezen het verhaal van Saul, de mens van wie bij zijn geboorte gezegd wordt dat hij 'schoon' is. In het Hebreeuws staat TOF. TOF staat bij veel meer mensen in de bijbel. TOF betekent dat je essentie klopt, jij bent beeld en gelijkenis van God. Maar Saul kruipt in zijn schulp. "Ik ben maar een Benjaminiet uit de kleinste stam van Israël, ik ben ook nog uit de geringste familie van Benjamin". Als hij verkozen wordt tot koning blijkt hij zich verstoppt te hebben tussen het pakgoed.

Als ze hem tevoorschijn halen, blijkt hij met kop en schouders boven iedereen uit te steken. "Er is geen tweede zoals hij". Waarom dat verschuilen en wegkruipen? Is dat schaamte, is dat angst?

Jan Kortie beschrijft dat een van zijn kinderen pianoles krijgt. De pianolerares leert het kind aan om te spelen en om fouten te durven maken. Dat is niet erg als je maar weer de draad op kunt pakken om door te gaan. Dan durf je te spelen - en te leven.

De tragiek van Saul is dat hij ondanks zijn moed en zijn kracht, zijn hart voor zijn volk, in angst vervalt. Is het wel voldoende wat ik doe, doe ik het wel goed. Angst voor het leven. Hij eindigt als een geestesziek mens. David die hem uit zijn depressie probeert te halen met zijn muziek, wordt geen helper maar een concurrent. Saul steekt alle energie in het pogen om hem te doden.

Waarom zo de nadruk op Leven met hart en ziel? Omdat we zo tegen het leven op kunnen zien, omdat we brokken maken, om wat mensen ons aan doen. Kan ik het wel, is het niet te zwaar, te veel verantwoordelijk, wie zit er op mij te wachten?

Dat gebeurt er als nooit eens iemand tegen je zegt "Jij hoeft niet perfect te zijn, jij mag best fouten maken", als nooit eens iemand zegt "Wat ben jij een mooi mens, jij kunt iets, jij bent mij tot steun". Dat je dus nooit geleerd hebt om Zout te zijn en Licht. Om daar mee om te gaan.

Leven met hart en ziel is een wens en een opgave.

Al die mensen die ik genoemd heb, gaan ons hierin voor. Ik wil eindigen met een tekst die Nelson Mandela uitsprak in 1994 bij zijn inauguratie tot president van Zuid Afrika. Het zijn woorden van Marianne Williamson:

"Onze diepste angst is niet dat we onmachtig zouden zijn.
Onze diepste angst is juist onze eindeloze kracht.
Niet de duisternis, maar het licht in ons is wat we het meeste vrezen.
We vragen onszelf af:
Wie ben ik om briljant, schitterend, begaafd of geweldig te zijn?
Waarom zou je dat eigenlijk niet zijn?
Je bent een kind van God!
Je bewijst de wereld geen dienst door jezelf klein te maken.
Er is niets verheffends aan om je kleiner voor te doen dan je bent.
We zijn geboren om het goddelijke in ons te laten zien.
Het goddelijke is niet slechts in sommigen van ons, maar is in iedereen te vinden.
En als we ons eigen licht laten schijnen,
schept dat voor anderen de mogelijkheid hetzelfde te doen.
Als wij bevrijd zijn van onze diepste angst,
zal alleen al onze nabijheid anderen bevrijden."

Dit is 'Leven met hart en ziel'. Laten we dat maar doen.
Amen.